

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Hvorfor er de slemme jentene et så attraktivt tema for media? En forklaring er at opptattheten av de slemme jentene er en ny-tematisering av seiglivede historiske og kulturelle forestillinger om kvinner. Kvinner har alltid blitt ansett på som at de ytre sett er både snille, ikke-aggressive og ikke-voldelige, men at dette skjuler et indre som iscenesetter kvinner som onde, manipulerende og utspekulerte.

Sidsel Natland. Med Andre Ord, side 22 og 23. ►

Vi har mye å lære av 1800-tallets økonomifaglige virkelighetsforståelse.

Aschehoug-året 2009

Erik S. Reinert

KRON
OG MYNT

Den 20. januar er det 100 år siden Norge mistet en økonom som var ekstremt opptatt av virkeligheten: Torkjel Halvorsen Aschehoug (1822-1909). Som før skrevet er det to måter å bygge økonomifaget på: fra abstrakte fysikkbaserte metaforer der alle aktører og agenter i utgangspunktet er identiske og kvalitetsløse – kapital uten initiativ og arbeidskraft uten kunnskap – eller fra faktisk viten. Aschehoug står for den siste tilnærmingen, og han fanget inn kunnskap fra et enormt antall kilder. Hans hovedverk siterer 998 ulike forfattere. Verkets tittel *Social-Økonomik* viser at Aschehoug var en del av protestbevegelsen mot Ricardiansk økonomisk teori som veltet over Europa etter 1848: *sosialøkonomi* og *nasjonaløkonomi* som protester mot Ricardos manglende sosiale hensyn og manglende forståelse for nasjonalstatens rolle.

Aschehoug og hans læremester Anton Martin Schweigaard (1808-70) gir oss en mulighet for å se på hvor meget mer pragmatisk og uideologisk økonomisk politikk ble drevet den gang i forhold til nå. Schweigaard og Aschehoug etterfulgte hverandre som ledere av Det Konservative Partiet, men det var en konservatisme som helt grunnleggende skiller seg fra dagens nyliberalisme. Schweigaard kritiserte skarpt Ricardos «lære om non-intervention [som] antar en så kosmopolitisk retning, at hele menneskeheten betraktes som et eneste samfunn. Men denne forestillingsmåten vil komme til å være i konflikt med en virkelighet som vil vedvare så lenge menneskene er til».

I siste halvdel av 1800-tallet var en svært stor del av det politiske spektrum samlet i en felles virkelighetsforståelse. Alle land trengte sin egen industri, det måtte investeres tungt i jernbaner som infrastruktur, og industrisamfunnets tvingende «sosiale spørsmål» måtte løses. Innenfor denne virkelighetsforståelsen gikk høyre-venstreaksen på en diskusjon av statens rolle i disse prosessene. Skulle staten eller de private eie jernbanene? Det er klart man måtte skape sosiale sikkerhetsnett, men skulle arbeidsløshetsforsikringen være statlig eller privat organisert? På mange

områder, slik som med jernbanen, ble resultatet et kompromiss.

Økonomifaget den gang leverte altså en virkelighetsforståelse som langt mer enn i dag var tverrpolitisk og uideologisk. Et felles pragmatisk syn på økonomiens drivkrefter bidro til at kapitalismen kunne «temmes» til en velferdsstat. Ingen påstod lenger at land som levde av råvarer ville kunne bli rike, slik Ricardos

«Finanskriser? Aschehoug forklarer dem godt»

teori impliserer. For den historiske skolen, som Aschehoug tilhørte, var verden dynamisk. Historien skulle et sted, og det var ikke til et likevektpunkt. Aschehoug forklarer evolusjon med referanser til Charles Darwin og Herbert Spencer.

Finanskriser? Aschehoug forklarer dem godt. Blant annet forklarer han teorien vi i dag forbinder med Hyman Minskys «destabiliserende stabilitet»: lange oppgangsperioder fører med seg «økende kredittmisbruk» som tilslutt skjer i stor målestokk. Folk som ikke burde ha fått lån får det, som subprime-lånene, og når konkursene kommer er krisen et faktum. Limits to Growth? Ja, Aschehoug ser muligheten for at verden kan

slippe opp for råvarer. Klassesamfunn? Ja, den historiske skolen var i stor grad enige i Marx' analyser, men ikke den politikken han anbefalte. En viktig klasse hos Aschehoug er «driftsherreklassen», det vi i dag ville kalle gründere og «aktive eiere». Hos Aschehoug er de selve kjernen i kapitalismen, verken «kapitalen» eller «markedet». Den egoistiske Homo Economicus? Tvert imot, Aschehoug avslutter sitt verk på over 2000 sider med en hyllest til de edle sinn som «overvinne hensynet til egen fordel», og understreker at samfunnet ikke kan unnvære slike selvforglemmende mennesker. Etikket var et viktig element i den historiske skolen.

En fremtredende norsk økonom sa med stolthet i 1994 at «Noe av det fine med økonomifaget er at det bare er en måte å tenke på, faktisk viten finnes ikke». Etter finanskrisen vet vi at noe av det farligste med økonomifaget nettopp er denne nedlatende holdningen til faktisk viten. Vi må kvitte oss med et økonomifag der prestisjen innen faget øker proporsjonalt med abstraksjonsnivået, og isteden gjenspeiler det gamle faget der prestisjen øker proporsjonalt med den praktiske relevansen. Professor Aschehougs Plass bør bli noe mer enn et stoppested for flybussen: et teoretisk samlingssted for neste generasjons økonomer.

Erik S. Reinert, siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS)

ESR@nifo.no

PÅ TEPPE

Krevende

Dronning Sonja søker ny garderobeansvarlig, også kalt **kammertjener**.

Kammertjenerens arbeidsoppgave er å planlegge og tilrettelegge dronningens garderobe, samt utføre diverse serviceoppgaver.

Dronningen ønsker seg en person med

Trenger hjelp

utdannelse innen tekstil-design/kostyme og som er kompetent innen mote, makeup og frisørfag, melder Aftenposten.

Førrige kammertjener måtte slutte etter å slitt seg ut, med **flere hundre overtidstimer i året**.

Bare å holde orden på **hattene**, må være jobb for to.

Å?

NTB forteller at kirkeledere har vært «**på teppet**» i **Israels ambassade** i anledning kirkelig kritikk av Gaza-krigen.

Denne spalte føler behov for å presisere at man ikke har noe samarbeidsforhold med ambassaden for å disiplinere kritiske røste.

Vær

Iskaldt på Svalbard, melder Adressa.no.

Kaldt på Svalbard? Og det midt på vinteren?!!

Værre

– **Knut koser seg i rekordkulda**, melder Dagbladet. no i en sak om rekordkulde i Tyskland.

Med både vær- og dyrereferanser regner vi med denne slår ut

Gaza og annet kjedelig stoff i kampen om dagens forside på Dagbladet.

Koser seg

Feil vei

To jenter skulle feire nyttår på Hovden, men kjørte seg vill og endte på Kvitøy, melder Stavanger Aftenblad.

Vi regner med at det er en glipp at NTB ikke har sitert denne nyheten.

teppet@klassekampen.no